

USTAWA O RACHUNKOWOŚCI

Komentarz

redakcja naukowa Teresa Kiziukiewicz

Teresa Cebrowska, Ksenia Czubakowska
Waldemar Gos, Maria Hass-Symotiuk, Magdalena Janowicz
Teresa Kiziukiewicz, Zbigniew Luty, Przemysław Mućko
Bożena Nadolna, Kazimierz Sawicki, Kazimiera Winiarska

KOMENTARZE

7. WYDANIE

USTAWA O RACHUNKOWOŚCI

Komentarz

redakcja naukowa Teresa Kiziukiewicz

Teresa Cebrowska, Ksenia Czubakowska
Waldemar Gos, Maria Hass-Symotiuk, Magdalena Janowicz
Teresa Kiziukiewicz, Zbigniew Luty, Przemysław Mućko
Bożena Nadolna, Kazimierz Sawicki, Kazimiera Winiarska

KOMENTARZE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

7. WYDANIE

Stan prawny komentarza na 4 czerwca 2016 r.

Stan prawny ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1047) na 19 lipca 2016 r.

Wydawca
Grzegorz Jarecki

Redaktor prowadzący
Kinga Zajęc

Opracowanie redakcyjne
Michał Topulniak

Łamanie
Violet Design Wioletta Kowalska

Komentarze do poszczególnych części napisali:

Teresa Cebrowska – rozdziały 5, 7

Ksenia Czubakowska – rozdział 4 pkt 4.3 (aktualizacja Teresa Kiziukiewicz
i Magdalena Janowicz), rozdział 6 pkt 6.1 (aktualizacja Magdalena Janowicz)

Waldemar Gos – rozdział 1

Maria Hass-Symotiuik – rozdział 2

Magdalena Janowicz – rozdział 6 pkt 6.2

Teresa Kiziukiewicz – uwagi wstępne, rozdziały 3, 8a, 10, 11

Teresa Kiziukiewicz, Przemysław Mućko – rozdział 6a

Zbigniew Luty – rozdział 4a (aktualizacja Magdalena Janowicz)

Bożena Nadolna – rozdział 4 pkt 4.1–4.2

Kazimierz Sawicki – rozdział 9

Kazimiera Winiarska – rozdział 8

© Copyright by
Wolters Kluwer SA, 2016

ISBN: 978-83-264-8951-8

7. wydanie

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	7
Uwagi wstępne	11
Ustawa o rachunkowości	15
Rozdział 1. Przepisy ogólne	17
Rozdział 2. Prowadzenie ksiąg rachunkowych	117
Rozdział 3. Inwentaryzacja	193
Rozdział 4. Wycena aktywów i pasywów oraz ustalenie wyniku finansowego	213
4.1. Ogólne zasady wyceny aktywów i pasywów	214
4.2. Szczegółowe zasady bieżącej i bilansowej wyceny aktywów i pasywów	251
4.3. Ustalanie wyniku finansowego	368
Rozdział 4a. Łączenie się spółek	394
Rozdział 5. Sprawozdania finansowe jednostki	423
Rozdział 6. Skonsolidowane sprawozdania finansowe grupy kapitałowej	504
6.1. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe grupy kapitałowej według ustawy o rachunkowości	504
6.2. Konsolidacja sprawozdań finansowych w regulacjach międzynarodowych	585
Rozdział 6a. Sprawozdanie z płatności na rzecz administracji publicznej	613
Rozdział 7. Badanie, składanie do właściwego rejestru sądowego, udostępnianie i ogłaszanie sprawozdań finansowych	626

Rozdział 8. Ochrona danych	669
Rozdział 8a. Usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych	688
Rozdział 9. Odpowiedzialność karna	699
Rozdział 10. Przepisy szczególne i przejściowe	708
Rozdział 11. Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy końcowe	719
Załączniki. (pominięte)	720
Bibliografia	721
Spis tabel	725
Spis schematów	731
Skorowidz alfabetyczno-rzeczowy	733
Autorzy	747

Wykaz skrótów

- dyrektywa 2006/43/WE – dyrektywa 2006/43/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 maja 2006 r. w sprawie ustawowych badań rocznych sprawozdań finansowych, zmieniająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG oraz uchylająca dyrektywę Rady 84/253/EWG (Dz. Urz. UE L 157 z 09.06.2006, s. 87, z późn. zm.)
- dyrektywa 2006/46/WE – dyrektywa 2006/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. zmieniająca dyrektywy Rady 78/660/EWG w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek, 83/349/EWG w sprawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych, 86/635/EWG w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych banków i innych instytucji finansowych oraz 91/674/EWG w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych zakładów ubezpieczeń (Dz. Urz. UE L 224 z 16.08.2006, s. 1)
- dyrektywa 2006/112/WE – dyrektywa Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz. Urz. UE L 347 z 11.12.2006, s. 1, z późn. zm.)
- dyrektywa 2013/34/UE – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG (Dz. Urz. UE L 182 z 29.06.2013, s. 19, z późn. zm.)
- IV dyrektywa – czwarta dyrektywa Rady 78/660/EWG z dnia 25 lipca 1978 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek (Dz. Urz. WE L 222 z 14.08.1978, s. 11, z późn. zm.; uchylona)
- FRRwP – Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce
- GIIF – Generalny Inspektor Informacji Finansowej
- IASC – Komitet Międzynarodowych Standardów Rachunkowości
- IFAC – Międzynarodowa Federacja Księgowych
- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 380 z późn. zm.)

- KIBR – Krajowa Izba Biegłych Rewidentów
- KIMSF – Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej
- k.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
- k.k.s. – ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 186 z późn. zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- k.p. – ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1502 z późn. zm.)
- KRS – Krajowy Rejestr Sądowy
- k.s.h. – ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1030 z późn. zm.)
- KSR – krajowe standardy rachunkowości
- KSR 1 – uchwała nr 5/11 Komitetu Standardów Rachunkowości z dnia 10 maja 2011 r. w sprawie przyjęcia poprawionego Krajowego Standardu Rachunkowości nr 1 „Rachunek przepływów pieniężnych” (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 6, poz. 26)
- KSR 2 – uchwała nr 7/10 Komitetu Standardów Rachunkowości z dnia 20 kwietnia 2010 r. w sprawie przyjęcia znowelizowanego Krajowego Standardu Rachunkowości nr 2 „Podatek dochodowy” (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 7, poz. 31)
- KSR 3 – uchwała nr 9/09 Komitetu Standardów Rachunkowości z dnia 26 października 2009 r. w sprawie przyjęcia znowelizowanego Krajowego Standardu Rachunkowości nr 3 „Niezakończone usługi budowlane” (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 16, poz. 88)
- KSR 4 – uchwała nr 2/12 Komitetu Standardów Rachunkowości z dnia 14 lutego 2012 r. w sprawie przyjęcia znowelizowanego Krajowego Standardu Rachunkowości nr 4 „Utrata wartości aktywów” (Dz. Urz. Min. Fin. poz. 15)
- KSR 5 – uchwała nr 16/11 Komitetu Standardów Rachunkowości z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie przyjęcia znowelizowanego Krajowego Standardu Rachunkowości nr 5 „Leasing, najem i dzierżawa” (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 9, poz. 52)
- KSR 6 – uchwała nr 3/2014 Komitetu Standardów Rachunkowości z dnia 4 marca 2014 r. w sprawie przyjęcia znowelizowanego Krajowego Standardu Rachunkowości nr 6 „Rezerwy, bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów, zobowiązania warunkowe” (Dz. Urz. Min. Fin. poz. 12)
- KSR 7 – uchwała nr 10/2015 Komitetu Standardów Rachunkowości z dnia 15 grudnia 2015 r. w sprawie przyjęcia znowelizowanego Krajowego Standardu Rachunkowości nr 7 „Zmiany zasad (polityki)

---

	rachunkowości, wartości szacunkowych, poprawianie błędów, zdarzenia następujące po dniu bilansowym – ujęcie i prezentacja” (Dz. Urz. Min. Fin. z 2016 r. poz. 2)
KSR 8	– uchwała nr 1/14 Komitetu Standardów Rachunkowości z dnia 21 stycznia 2014 r. w sprawie przyjęcia Krajowego Standardu Rachunkowości nr 8 „Działalność deweloperska” (Dz. Urz. Min. Fin. poz. 5)
KSR 9	– uchwała nr 6/14 Komitetu Standardów Rachunkowości z dnia 15 kwietnia 2014 r. w sprawie przyjęcia Krajowego Standardu Rachunkowości nr 9 „Sprawozdanie z działalności” (Dz. Urz. Min. Fin. poz. 17)
KSRF	– krajowe standardy rewizji finansowej
MSB	– międzynarodowe standardy badania
MSR	– międzynarodowe standardy rachunkowości
MSRF	– międzynarodowe standardy rewizji finansowej
MSSF	– międzynarodowe standardy sprawozdawczości finansowej
MSUA	– międzynarodowe standardy usług atestacyjnych
MSUP	– międzynarodowe standardy usług przeglądu
NBP	– Narodowy Bank Polski
o.p.	– ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 613 z późn. zm.)
PFRON	– Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
r.i.f.	– rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych (Dz. U. Nr 149, poz. 1674 z późn. zm.)
r.s.s.f.	– rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 25 września 2009 r. w sprawie szczegółowych zasad sporządzania przez jednostki inne niż banki, zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji skonsolidowanych sprawozdań finansowych grup kapitałowych (Dz. U. Nr 169, poz. 1327 z późn. zm.)
S.A.	– spółka akcyjna
SKI	– Stały Komitet ds. Interpretacji
SKwP	– Stowarzyszenie Księgowych w Polsce
spółka z o.o.	– spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
u.b.r.	– ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1000)
uchwała nr 2783/52/2015	– uchwała nr 2783/52/2015 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 10 lutego 2015 r. w sprawie krajowych standardów rewizji finansowej
u.d.w.z.r.	– ustawa z dnia 9 maja 2014 r. o ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych (Dz. U. poz. 768)

---

u.p.d.o.f.	– ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 361 z późn. zm.)
u.p.d.o.p.	– ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 851 z późn. zm.)
u.p.p.f.t.	– ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 299 z późn. zm.)
u.r.	– ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1047)
u.s.d.g.	– ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 584 z późn. zm.)
ustawa o VAT	– ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 710 z późn. zm.)
VAT	– podatek od towarów i usług
Wn	– winien
w.n.p.	– wartości niematerialne i prawne
ZFŚS	– zakładowy fundusz świadczeń socjalnych
ZPK	– zakładowy plan kont

Uwagi wstępne

Przemianom gospodarczym w Polsce od początku towarzyszyła ewolucja przepisów odnoszących się do rachunkowości. Pierwszy etap procesu jej reformowania stanowiło wydanie w 1991 r. rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie zasad prowadzenia rachunkowości. Kolejny etap łączył się z uchwaleniem 29 września 1994 r. ustawy o rachunkowości (Dz. U. Nr 121, poz. 591), która od 1 stycznia 1995 r. stała się podstawowym aktem prawnym regulującym zasady prowadzenia rachunkowości oraz tryb badania sprawozdań finansowych, upoważniając do używania określenia „polskie prawo bilansowe”.

Zmiany ekonomiczne, rosnąca konkurencja, przystąpienie Polski do Unii Europejskiej przyczyniły się do wielokrotnych uzupełnień i modyfikacji ustawy. Taki tryb okazał się jednak niewystarczający. W 1999 r. zostały więc podjęte prace nad kompleksową nowelizacją polskiego prawa bilansowego. Zakończyły się one uchwaleniem 9 listopada 2000 r. ustawy o zmianie ustawy o rachunkowości (Dz. U. Nr 113, poz. 1186 z późn. zm.) i 23 sierpnia 2001 r. ustawy o zmianie ustawy o rachunkowości oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 102, poz. 1117). Opublikowany w 2002 r. jednolity tekst ustawy ulegał jednak w następnych latach kolejnym zmianom.

Do podstawowych celów modyfikacji dokonanych w tamtym okresie można zaliczyć w szczególności:

- 1) korektę wcześniejszych oraz wprowadzenie nowych definicji i regulacji, takich jak pojęcie inwestycji, leasingu, połączonych spółek, udziałów mniejszości, różnic podatkowych, zasad prowadzenia rachunkowości za pomocą komputera;
- 2) eliminację luk w ustawie przez objęcie nią nowych zagadnień, np. pochodnych instrumentów finansowych, leasingu finansowego, wyników długoterminowych umów o budowę, łączenia się spółek, zestawienia zmian w kapitale (funduszu) własnym;
- 3) ograniczenie kosztów prowadzenia rachunkowości i badania sprawozdań finansowych;
- 4) nawiązanie do innych regulacji istotnych dla prowadzenia działalności gospodarczej, jak kodeksu spółek handlowych, ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym;
- 5) uregulowanie zasad i zakresu korzystania z Międzynarodowych Standardów Rachunkowości po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, a także w następstwie zmian w dyrektywach UE wywierających wpływ na polskie rozwiązania.

Kolejna istotna nowelizacja ustawy o rachunkowości nastąpiła na mocy ustawy z 18 marca 2008 r. o zmianie ustawy o rachunkowości (Dz. U. Nr 63, poz. 393 z późn. zm.). Jej celem była, z jednej strony, transpozycja do polskiego prawa bilansowego postanowień dyrektywy 2006/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. zmieniającej dyrektywy Rady 78/660/EWG w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek, 83/349/EWG w sprawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych, 86/635/EWG w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych banków i innych instytucji finansowych oraz 91/674/EWG w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych zakładów ubezpieczeń (Dz. Urz. UE L 224 z 16.08.2006, s. 1), a z drugiej – dostosowanie określonych przepisów ustawy o rachunkowości do realiów życia gospodarczego oraz innych ustaw. Wprowadzone zmiany miały różny charakter, zakres i znaczenie. Oprócz modyfikacji polegających na doprecyzowaniu i ujednoczeniu pojęć wystąpiły istotne zmiany dotyczące przepisów 43 artykułów, 2 artykuły uchylono oraz wprowadzono nowy rozdział 8a „Usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych”, przy czym jego unormowania jeszcze w 2008 r. zostały częściowo zmodyfikowane przez ustawę z 21 listopada 2008 r. zmieniającą ustawę o zmianie ustawy o rachunkowości (Dz. U. Nr 223, poz. 1466). W związku z dokonanymi zmianami kolejny raz został opublikowany tekst jednolity ustawy (Dz. U. z 2009 r. Nr 152, poz. 1223 z późn. zm.), na którego modyfikację wpłynęły kolejne nowelizacje, polegające na dalszym dostosowywaniu i aktualizowaniu przepisów ustawy o rachunkowości w związku z innymi regulacjami krajowymi i dyrektywami UE. Znalazło to odzwierciedlenie w następnym jednolitym jej tekście opublikowanym w 2013 r. (Dz. U. z 2013 r. poz. 330 z późn. zm.), który wobec wprowadzanych modyfikacji wymaga dalszej aktualizacji.

W 2014 r. znacząco na zawartość ustawy o rachunkowości wpłynęły:

- 1) ustawa z dnia 9 maja 2014 r. o ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych (Dz. U. poz. 768), której przepisy istotnie ograniczyły zawartość rozdziału 8a „Usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych”, modyfikując i uchylając znaczne jego fragmenty,
- 2) ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy o rachunkowości (Dz. U. poz. 1100), wdrażająca częściowo dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniającą dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylającą dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG (Dz. Urz. UE L 182 z 29.06.2013, s. 19) w zakresie odnoszącym się do obowiązków sprawozdawczych nowej – w ustawie o rachunkowości – kategorii podmiotów gospodarczych, jaką są jednostki mikro prowadzące księgi rachunkowe.

Już w 2014 r., w związku z zapisami zawartymi we wspomnianej dyrektywie 2013/34/UE, można było się spodziewać następnych modyfikacji ustawy o rachunkowości, jako konsekwencji procedur dostosowawczych polskiego prawa do regulacji unijnych. Ustawą

z dnia 23 lipca 2015 r. o zmianie ustawy o rachunkowości oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1333) zostały wdrożone pozostałe zapisy dyrektywy 2013/34/UE. Na mocy ustawy z dnia 23 lipca 2015 r. (art. 7) zmiany ustawy o rachunkowości, które weszły w życie z dniem 1 stycznia 2016 r., można podzielić na dwie grupy. Do jednej należą zmiany wynikające z dostosowania przepisów ustawy do wspomnianej dyrektywy, polegające na:

- a) modyfikacji definicji zawartych w art. 3 u.r., w szczególności niektórych jednostek związanych z konsolidacją, wprowadzeniu pojęcia jednostek małych i doprecyzowaniu określenia jednostek mikro, nowym ujęciu wyniku z działalności operacyjnej,
- b) wprowadzeniu zmian w zakresie skonsolidowanego sprawozdania finansowego,
- c) dodaniu nowego rozdziału 6a „Sprawozdanie z płatności na rzecz administracji publicznej”,
- d) wprowadzeniu uproszczeń w sprawozdaniu finansowym dla mikro i małych jednostek,
- e) zmianach w załączniku nr 1 do u.r., dotyczących niektórych pozycji bilansu, rachunku zysków i strat, zestawienia zmian w kapitale (funduszu) własnym, zakresu informacji dodatkowej,
- f) wprowadzeniu załącznika nr 5 poświęconego zakresowi informacji wykazywanych w sprawozdaniu finansowym małych jednostek gospodarczych.

Zmiany należące do drugiej grupy nie wynikają z dyrektywy 2013/34/UE, lecz mają sprzyjać poprawie warunków prowadzenia działalności gospodarczej przez:

- a) objęcie większej liczby jednostek uproszczeniami w zakresie leasingu, odroczonego podatku dochodowego (zwolnienia z obowiązku tworzenia rezerw, ustalania aktywów), instrumentów finansowych (uznawanie, wycena, ujawnianie, prezentacja),
- b) wprowadzenie możliwości zwolnień z niektórych obowiązków sprawozdawczych,
- c) ujednoczenie przepisów ustawy o rachunkowości (art. 3 ust. 3) i ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (art. 24a ust. 6) co do terminu przeliczenia kwot wyrażonych w euro na walutę polską (pierwszy roboczy dzień października poprzedniego roku obrotowego),
- d) zmianę zasad amortyzowania wartości firmy,
- e) dopuszczenie możliwości prowadzenia przez organizacje pożytku publicznego uproszczonej ewidencji przychodów i kosztów, w sposób określony przez ministra finansów na mocy art. 10a ust. 6 ustawy z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 239).

Zważywszy na zakres i wagę zmian, należy oczekiwać w miarę rychłego wydania przez ustawodawcę jednolitego tekstu ustawy o rachunkowości. W obecnym kształcie składa się ona z 14 rozdziałów. Zawarte w niej regulacje odnoszą się do wszystkich jednostek objętych ustawą, przy czym warto podkreślić, że część rozwiązań dotyczy tylko niektórych podmiotów gospodarczych, np. opracowujących skonsolidowane sprawozdania finansowe, wykorzystujących pochodne instrumenty finansowe, świadczących długoterminowe usługi, podlegających fuzji, objętych obowiązkiem badania sprawozdań finansowych

bądź sporządzania sprawozdania z płatności na rzecz administracji publicznej, czy też jednostek mikro i małych. Zakres podmiotowy niniejszego komentarza obejmuje głównie jednostki inne niż banki, zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji.

W związku z dużym zakresem zmian i często nowatorskim ich charakterem zamiarem autorów niniejszego komentarza jest przybliżenie ich Czytelnikom. W celu zapewnienia kompleksowego ujęcia zagadnień przedmiotem rozważań są także wcześniejsze unormowania ustawy, a występujące niekiedy powtórzenia służą wyczerpującemu ujęciu omawianego problemu. Układ komentarza jest dostosowany do rozdziałów ustawy, a w ich ramach do kolejności jej artykułów. Zagadnienia są komentowane w tezach autorskich zamieszczonych pod odpowiednimi artykułami ustawy. Dokonywane interpretacje nie ograniczają się tylko do ustawy o rachunkowości, ale uwzględniają także rozstrzygnięcia Krajowych Standardów Rachunkowości, Międzynarodowych Standardów Rachunkowości/Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej, a także dyrektyw UE, jeżeli dotyczą one omawianego zagadnienia. Ponadto w uzasadnionych wypadkach komentarz odwołuje się do przepisów podatkowych i innych regulacji polskiego prawa. W celu lepszego zobrazowania i wyjaśnienia omawianych zagadnień autorzy posługują się schematami, tabelami i przykładami liczbowymi.

Niniejsze opracowanie zostało przygotowane według stanu prawnego na dzień 4 czerwca 2016 r.

Autorzy, będący pracownikami naukowymi trzech wyższych uczelni, a niektórzy jednocześnie biegłymi rewidentami, mają nadzieję, że niniejszy komentarz – dzięki szerokiemu i wyczerpującemu omówieniu poszczególnych przepisów ustawy o rachunkowości – ułatwi Czytelnikom zrozumienie zawłości współczesnej rachunkowości.

Jako redaktor opracowania chcę podziękować panu Markowi Rublewskiemu za pomoc, przy każdym wydaniu komentarza, we wstępnym opracowaniu redakcyjnym całości. Dziękuję też Piotrowi Kiziukiewiczowi za rozwianie wątpliwości w zakresie wykładni prawa.

Recenzentem opracowania jest prof. dr hab. Edward Nowak.

Teresa Kiziukiewicz

USTAWA

z dnia 29 września 1994 r.

o rachunkowości¹

(tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1047)

---

¹ Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia następujących dyrektyw Wspólnot Europejskich:

- 1) dyrektywy 2001/65/WE z dnia 27 września 2001 r. zmieniającej dyrektywy 78/660/EWG, 83/349/EWG oraz 86/635/EWG w zakresie zasad oceny rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek a także banków oraz innych instytucji finansowych (Dz. Urz. WE L 283 z 27.10.2001);
- 2) dyrektywy 2003/38/WE z dnia 13 maja 2003 r. zmieniającej dyrektywę 78/660/EWG w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek w odniesieniu do kwot wyrażonych w euro (Dz. Urz. WE L 120 z 15.05.2003);
- 3) dyrektywy 2003/51/WE z dnia 18 czerwca 2003 r. zmieniającej dyrektywy 78/660/EWG, 83/349/EWG, 86/635/EWG oraz 91/674/EWG w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek, banków i innych instytucji finansowych oraz zakładów ubezpieczeń (Dz. Urz. WE L 178 z 17.07.2003).

Dane dotyczące ogłoszenia aktów prawa Unii Europejskiej, zamieszczone w niniejszej ustawie – z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej – dotyczą ogłoszenia tych aktów w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej – wydanie specjalne.

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

W niniejszym rozdziale ustawy unormowane zostały zagadnienia dotyczące:

- 1) podmiotowego zakresu stosowania ustawy o rachunkowości (art. 2);
- 2) podstawowych pojęć występujących w ustawie (art. 3 ust. 1);
- 3) zasad przeliczania wielkości wyrażonych w euro na złote polskie (art. 3 ust. 2 i 3);
- 4) klasyfikacji umów leasingowych (art. 3 ust. 4–6);
- 5) przedmiotowego zakresu rachunkowości (art. 4);
- 6) odpowiedzialności kierownika jednostki za wykonywanie obowiązków w zakresie rachunkowości (art. 4 ust. 5, art. 4a);
- 7) stosowania nadrzędnych zasad rachunkowości (art. 4–8).

Art. 1. [ZAKRES REGULACJI]

Art. 1. Ustawa określa zasady rachunkowości, tryb badania sprawozdań finansowych przez biegłych rewidentów oraz zasady wykonywania działalności w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych.

1. **Pojęcie rachunkowości.** Rachunkowość jest systemem odzwierciedlania w mierniku pieniężnym sytuacji majątkowej i finansowej jednostek gospodarczych oraz kompletnego ujmowania zachodzących w nich zjawisk i procesów gospodarczych w uporządkowany sposób za pomocą specyficznych metod, form, rozwiązań organizacyjnych i technicznych. Dzięki temu uzyskuje się sformalizowany, wewnątrznie spójny i zbilansowany obraz działalności gospodarczej o uniwersalnym charakterze (T. Kiziukiewicz (red.), *Rachunkowość. Zasady prowadzenia według znowelizowanych regulacji krajowych i międzynarodowych*, Wrocław 2009, s. 15). Umożliwia to zaspokojenie potrzeb informacyjnych odbiorców zewnętrznych i wewnętrznych. Główne kierunki postrzegania rachunkowości zawiera tabela 1.

Tabela 1. Wieloaspektowe ujęcie rachunkowości

Aspekt rachunkowości	Charakterystyka
Rachunkowość jako dyscyplina naukowa	„Jako nauka stosowana, rachunkowość jest nastawiona na pomiar przepływu wartości majątku podmiotów gospodarczych w celu ułatwienia dokonywania wyborów (decyzji) oraz rozliczenia z ekonomicznej i społecznej efektywności i podziału nadwyżki” (1). „Jako nauka stosowana, rachunkowość ma cel praktyczny, czyli pomiar przepływów i przyrostu wartości w podmiocie, dokonywany po to, aby ułatwić podejmowanie decyzji i rozliczyć ze społecznej i ekonomicznej efektywności” (2). W niektórych krajach rachunkowość jest samodzielną dyscypliną naukową, np. w USA. W Polsce rachunkowość jest subdyscypliną nauk ekonomicznych, natomiast w Niemczech – nauk o zarządzaniu
Rachunkowość jako język działalności gospodarczej	„Jako język biznesu rachunkowość ma wiele wspólnych elementów z innymi językami. Różne działalności gospodarcze firm są przedstawione w sprawozdaniach rachunkowości przy użyciu języka rachunkowości, tak samo jak wiadomości o wydarzeniach są przedstawione w gazetach” (3). Uznanie rachunkowości za język biznesu wymaga standaryzacji rachunkowości w celu podobnej interpretacji sprawozdawczości finansowej przez różnych użytkowników
Rachunkowość jako zbiór założeń koncepcyjnych, unormowań prawnych i standardów	„Zbiór podstawowych logicznie powiązanych ze sobą założeń koncepcyjnych, które stanowią podstawę oceny polityki i praktyki rachunkowości (zasad pomiaru, wyceny i prezentacji danych finansowych stosowanych przy sporządzaniu sprawozdań finansowych), a także tworzą ramy referencyjne i wytyczne przy formułowaniu i wdrażaniu nowych dotychczas nieuregulowanych zasad, norm i standardów rachunkowości” (4). Rachunkowość może być rozpatrywana jako powiązany zbiór: teorii, polityki, praktyki i użytkowników.
Rachunkowość jako system pomiaru i wyceny	„Rachunkowość jest rozpatrywana jako teoria pomiaru ekonomicznego (pomiar wartości) oraz jako system tego pomiaru w przedsiębiorstwach i instytucjach” (5). „Rachunkowość jest sztuką pomiaru, opisu i interpretowania działalności gospodarczej” (6). Wynika z tego, że rachunkowość jest postrzegana jako system pomiaru i wyceny, który pozwala kwantyfikować opis i analizę zasobów nabytych i zużywanych w procesie gospodarowania, a także strumienie przychodów i kosztów
Rachunkowość jako system informacyjny	Rachunkowość jest często określana jako podstawowy system informacyjny przedsiębiorstwa. „Rachunkowość jest to szczególny system informacyjno-kontrolny o charakterze retro- i prospektywnym dostosowanym do celów szeroko pojętego zarządzania finansami podmiotu gospodarczego (organizacji)” (7). „Zwarty system gromadzenia i przetwarzania danych oraz prezentacji informacji ekonomiczno-finansowych” (8). „Rachunkowość jest systemem informacyjnym przedsiębiorstwa, rejestrującym zmiany wartości zasobów i zobowiązań oraz wpływ tych zmian na kapitał własny w celu prezentacji informacji przydatnych jej użytkownikom przy podejmowaniu decyzji” (9)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: (1) A. Helin, *Model sprawozdania finansowego według MSR a teoria i praktyka polskiej sprawozdawczości*, Warszawa 2002; (2) *Współczesne problemy rachunkowości*, red. A. Jaruga, Warszawa 1991, s. 13; (3) Y. Ijiri, *Theory of Accounting Measurement*, Accounting Research Study 1975, nr 10, s. 15; (4) E. Hendriksen, M. van Breda, *Teoria rachunkowości*, Warszawa 2002, s. 20; (5) E. Burzym, *Przesłanki i perspektywy standaryzacji i międzynarodowej harmonizacji rachunkowości*, Zeszyty Teoretyczne Rady Naukowej SKwP 1993, nr 23, s. 7; (6) R.E. Meigs, W.H. Meigs, *Financial Accounting*, New York 1995, s. 4; (7) W. Brzezina, *Ogólna teoria rachunkowości*, Częstochowa 1998, s. 21; (8) K. Sawicki, *Pojęcie współczesnej rachunkowości (w:) Podstawy rachunkowości*, red. K. Sawicki, Warszawa 2005, s. 14; (9) S. Hońko, *Koncepcja ostrożnej wyceny w rachunkowości*, Szczecin 2008, s. 9

2. **Biegły rewident.** Zawód biegłego rewidenta określa ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1000). Zgodnie z postanowieniami art. 2 pkt 5, art. 3 ust. 1 i 2 u.b.r. tylko biegli rewidentenci uprawnieni są do badania sprawozdań finansowych. Podstawowym celem badania sprawozdań finansowych jest określenie, czy sprawozdania finansowe są prawidłowe oraz czy rzetelnie i jasno przedstawiają sytuację majątkową i finansową oraz wynik finansowy jednostki gospodarczej (szerzej na ten temat zob. komentarz do rozdziału 7).
3. **Usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych.** Ustawa o rachunkowości określa zasady usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych w rozdziale 8a (szerzej na ten temat zob. komentarz do rozdziału 8a).
4. **Zgodność ustawy o rachunkowości z przepisami unijnymi.** Rachunkowość w skali Unii Europejskiej reguluje dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/249/EWG (Dz. Urz. UE L 182 z 29.06.2013, s. 19). Należy podkreślić, że rozwiązania ustawy o rachunkowości powinny być zgodne z przepisami wymienionej dyrektywy.

Art. 2. [ZAKRES PODMIOTOWY]

Art. 2. 1. Przepisy ustawy o rachunkowości, zwanej dalej „ustawą”, stosuje się, z zastrzeżeniem ust. 3, do mających siedzibę lub miejsce sprawowania zarządu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:

- 1) spółek handlowych (osobowych i kapitałowych, w tym również w organizacji) oraz spółek cywilnych, z zastrzeżeniem pkt 2, a także innych osób prawnych, z wyjątkiem Skarbu Państwa i Narodowego Banku Polskiego;
- 2) osób fizycznych, spółek cywilnych osób fizycznych, spółek jawnych osób fizycznych oraz spółek partnerskich, jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy wyniosły co najmniej równowartość w walucie polskiej 1 200 000 euro;
- 3) jednostek organizacyjnych działających na podstawie Prawa bankowego, przepisów o obrocie papierami wartościowymi, przepisów o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi, przepisów o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, przepisów o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych lub przepisów o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych, bez względu na wielkość przychodów;

Teresa Kiziukiewicz – profesor zwyczajny doktor habilitowany nauk ekonomicznych, dyrektor Instytutu Rachunkowości, kierownik Katedry Rachunkowości Finansowej i Zarządczej Uniwersytetu Szczecińskiego; dyplomowany biegły rewident; organizator ogólnopolskich konferencji naukowych „Rachunkowość w zarządzaniu jednostkami gospodarczymi”; autorka ponad 500 publikacji oraz redaktor naukowy prac zbiorowych z zakresu rachunkowości finansowej, w tym organizacji rachunkowości, rachunkowości zarządczej, rachunku kosztów, sprawozdawczości finansowej, polityki bilansowej, audytu wewnętrznego i kontroli.

W publikacji omówiono kluczową regulację prawną, która określa zasady rachunkowości, tryb badania sprawozdań finansowych oraz warunki usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych. W przystępny i kompleksowy sposób przedstawiono interpretację prawa bilansowego, odnosząc się do krajowych standardów rachunkowości i rozwiązań międzynarodowych, w tym MSSF oraz dyrektyw UE, jak również do przepisów prawa podatkowego i innych regulacji polskiego prawa.

W siódmym wydaniu komentarza zawarto najnowsze rozwiązania w prawie bilansowym i normach z nim związanych, uwzględniając aktualny stan prawny, w tym ostatnie zmiany, które weszły w życie w dniu 4 czerwca 2016 r., mające na celu przede wszystkim wdrożenie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/61/UE oraz dotyczące m.in. modyfikacji zakresu podmiotowego ustawy o rachunkowości, z uwzględnieniem alternatywnych spółek inwestycyjnych.

Książka jest dziełem zespołu pracowników naukowych Uniwersytetu Szczecińskiego, Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie i Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, spośród których niektórzy są też biegłymi rewidentami.

Publikacja przeznaczona jest dla księgowych, doradców podatkowych, osób prowadzących biura rachunkowe oraz biegłych rewidentów. Zainteresuje również dyrektorów ekonomicznych, analityków finansowych i członków rad nadzorczych. Będzie pomocnym źródłem wiedzy dla pracowników naukowych, studentów studiów ekonomicznych oraz słuchaczy studiów podyplomowych.

9788326489518 W07P01

ISBN 978-83-264-8951-8

9 788326 489518

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL
WWW.PROFINFO.PL